

Список використаних джерел

1. Осадчий В.В., Осадча К. П. Сучасні реалії і тенденції розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в освіті. Інформаційні технології і засоби навчання. 2015. Том 48, № 4. URL: https://www.researchgate.net/publication/311773990_Sucasni_realii_i_tendencii_rozvitku_informacijno-komunikacijnih_tehnologij_v_osviti
2. Сіваченко Інна Вікторівна, Безцінна Жанна Павлівна, Стахмич Юлія Станіславівна. (2023). ІКТ-орієнтована освіта майбутніх філологів у ЗВО України в кризовий час. *Академічні Візії*, 20. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.8096686>
3. Шишкіна М.П., Спірін О.М., Запорожченко Ю.Г. Проблеми інформатизації освіти України в контексті розвитку досліджень оцінювання якості засобів ІКТ. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2012. № 1 (27).

ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА СИСТЕМИ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

В. В. Грушка

grush_vv@ua.fm

*кафедра географії Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара, м. Дніпро*

Освітній процес в закладах освіти регулюється нормативно-правовими документами про освітній процес, зокрема Державним стандартом загальної середньої освіти. Державний стандарт визначає мету та принципи організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти, дає загальну характеристику змісту освіти, описує вимоги до обов'язкових результатів навчання та стандарти їх оцінювання. Документ був затверджений 30 вересня 2020 р. Національний стандарт середньої базової освіти опублікований на сайті Ради міністрів [1].

Перелік загальних компетентностей та загальнонавчальних компетентностей, що містяться у стандарті середньої освіти, ґрунтується на рекомендаціях «Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу» щодо розвитку загальних компетентностей для навчання впродовж життя. За підтримки Європейського фонду освіти та за безпосередньої участі провідних європейських експертів ці рекомендації та пов'язані з ними європейські документи (так звана «Рамка компетентностей») були ретельно опрацьовані командою розробників [1].

У документі чітко окреслено ключові компетентності, якими мають оволодіти школярі після закінчення кожного з двох циклів – адаптаційного (5-6 класи) і базового предметного навчання (7-9 класи), та наскрізні вміння. Одним з них є екологічна компетентність. Згідно з цим стандартом, учні повинні розвивати розуміння взаємозв'язку людини з природним середовищем, усвідомлювати екологічні проблеми та навички їх вирішення. Докладніше, екологічна компетентність включає такі аспекти, як знання про екосистеми та їх функціонування, розуміння принципів сталого розвитку, вміння аналізувати екологічні проблеми та шукати шляхи їх вирішення. Державний стандарт базової середньої освіти України визначає конкретні вимоги до рівня екологічної компетентності учнів на різних етапах навчання [1].

«Концепція громадянського виховання учнів» є ключовим документом, який визначає основні засади виховання громадянськості та активної громадянської позиції серед учнів в українських школах. Ця концепція визначає стратегічні цілі та завдання громадянського виховання, а також принципи та методи його реалізації [2].

Одним з важливих аспектів громадянського виховання є екологічна компетенція. Екологічна компетенція включає у себе розуміння важливості охорони навколишнього середовища, вміння сприймати природу як цінність та розуміти власну відповідальність за довкілля. З урахуванням загрози екологічної кризи, важливо, щоб учні розуміли проблеми, пов'язані з охороною навколишнього середовища, та були готові до прийняття активної участі у їх вирішенні.

У «Концепції громадянського виховання учнів» екологічна компетенція визначається як одна з ключових складових громадянського виховання. Концепція визначає завдання з формування у учнів усвідомлення важливості збереження природи та вміння приймати активну участь у захисті довкілля [2].

Національна програма «Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів в Україні» також визначає важливість екологічної компетенції у вихованні учнів. В цьому документі екологічна компетенція визначається як одна з ключових складових освіти, яка спрямована на формування учнівської активності, відповідальності за довкілля та збереження природних ресурсів.

В рамках Національної програми передбачено включення питань екології до навчальних планів та програм, сприяння розвитку учнівського екологічного мислення, а також розвиток вмінь та навичок щодо збереження природи та сталого використання ресурсів.

Таким чином, Національна програма визнає важливість екологічної компетенції у вихованні учнів і визначає стратегічні завдання для її реалізації в українських загальноосвітніх навчальних закладах.

Державний стандарт базової середньої освіти визначає вимоги до змісту, рівня та обсягу знань, умінь та навичок, якими повинні володіти випускники закладів загальної середньої освіти II ступеня [1].

Одним із головних предметів ЗЗСО, де формуються екологічні компетентності, безумовно, є географія. Саме цей предмет сприяє розвитку екологічного мислення школярів, формує їхню усвідомлену громадянську позицію щодо важливості охорони природи та сталого використання ресурсів. Вивчення географії в контексті екологічної компетентності допомагає учням зрозуміти взаємозв'язок між людиною та навколишнім середовищем та стимулює їхній інтерес до розробки екологічно обґрунтованих рішень у майбутньому.

У процесі реалізації екологічної змістовної лінії використовуються різні форми і методи навчання, які сприяють активізації пізнавальної діяльності учнів та формуванню їх екологічної компетентності.

Після аналізу програм з географії 6-8 класів, можна дійти до висновків, що формування базових екологічних компетентностей здійснюється таким чином:

- у 6 класі учні розвивають уміння працювати в команді під час реалізації географічних проектів, зберігати власне здоров'я та оцінювати значення географії для добробуту людства. Вони також оволодівають знаннями про природні комплекси та їх компоненти, наслідками взаємодії геосфер та правилами безпеки під час екскурсій;

- у 7 класі учні вивчають екологічні проблеми материків та океанів. Вони розвивають уміння визначати та аналізувати проблеми довкілля, прогнозувати екологічні наслідки та співпрацювати у розв'язанні проблем. Учні також розуміють значення органічного світу океанів та взаємодії компонентів природи;

- у 8 класі учні вивчають питання природокористування. Вони набувають знань про природно-ресурсний потенціал, об'єкти природно-заповідного фонду та екологічну ситуацію. Учні також аналізують природно-ресурсний потенціал у різних регіонах України та прогнозують наслідки господарської діяльності.

Практичні роботи та лабораторні дослідження, які дозволяють учням безпосередньо спостерігати за природою та її змінами під впливом діяльності людини. Проблемні завдання та запитання, які спонукають учнів до самостійного мислення та пошуку відповідей. Інтерактивні методи навчання, які сприяють розвитку комунікативних навичок учнів та формуванню їх екологічної культури.

Основні завдання екологічної змістовної лінії: формування усвідомлення учнями значення навколишнього природного середовища для життя людини та суспільства. Розуміння учнями основних законів і закономірностей природи, впливу діяльності людини на навколишнє середовище. Формування умінь і навичок раціонального використання природних ресурсів, охорони навколишнього середовища. Виховання усвідомленого ставлення до природи, екологічної культури [3].

У межах екологічної змістовної лінії учні повинні: знати основні поняття та терміни екології. Розуміти значення природних ресурсів для життя людини та суспільства. Знати основні закони і закономірності природи, впливу діяльності людини на навколишнє середовище. Вміти оцінювати стан навколишнього середовища. Знати основні принципи та способи раціонального використання природних ресурсів, охорони навколишнього середовища. Вміти діяти в екологічному середовищі відповідно до екологічних норм і правил.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <http://repository.sspu.edu.ua/>
2. Концепція громадянського виховання учнів. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=3324
3. Модельна навчальна програма «Географія. 6-9 класи» для закладів загальної середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07>

ДЕМОГРАФІЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ У СКАНДИНАВСЬКИХ КРАЇНАХ: АКТУАЛІЗАЦІЯ ЗМІСТУ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ У СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ

І. І. Гудзеляк

iryna.hudzelyak@lnu.edu.ua

*кафедра економічної і соціальної географії імені професора Олега Шаблія
Львівського національного університету імені Івана Франка, м. Львів*

Шкільний курс географії не передбачає окремої теми, присвяченої Скандинавським країнам. Однак, як вказано у преамбулі Навчальної програми з географії для 10–11 класів для закладів загальної середньої освіти, учитель може на свій розсуд розподіляти години на вивчення окремих тем та акцентувати на окремих питаннях більше уваги. У зв'язку з тим, що Скандинавські країни відзначаються особливими демографічними тенденціями, що певною мірою вирізняє їх від інших європейських країн, рекомендуємо у 10 класі у розділі «Європа» при вивченні теми «Населення Європи» (демографічні процеси, природний та механічний рух. Демографічна політика. Структура населення регіону. Українська діаспора у країнах Європи), а також в 11 класі у розділі «Загальні суспільно-географічні закономірності світу» при вивченні теми «Демографічні процеси у світосистемі» послуговуватися актуальними знаннями про демографічний розвиток Скандинавських країн. До них відносимо Норвегію і Швецію, які цілком займають Скандинавський півострів, а також Фінляндію, яка лінгвістично не пов'язана з названими країнами, але має з ними давні історичні, господарські та культурні зв'язки, протягом шести століть вона була фактично колоніальною провінцією Швеції.

Головні положення, які можна продемонструвати учням про демографічний розвиток на прикладі скандинавського матеріалу:

1. Скандинавські країни мають найбільш тривалу історію статистичного обліку населення у світі. Саме у Швеції у 1750 році було проведено перший перепис населення, який організувала державна статистична служба. Інші країни регіону також невдовзі долучились до проведення регулярних переписів.

2. Це країни, які не зазнали великих демографічних втрат у Другій світовій війні, порівняно з іншими європейськими державами. У Фінляндії прямі людські втрати сягали 82 тис. осіб, у Норвегії – близько 7 тис. осіб. Це не вплинуло суттєво на демографічний потенціал країн, тому їхнє зростання можна вважати еталоном для порівняння демографічного розвитку у Європі. Зокрема варто учням навести розрахунки українського демографа О. Гладуна, який на основі оцінки прямих і непрямих демографічних втрат України у ХХ столітті визначив, що населення України станом на 1993 рік могло би становити не 52 млн осіб, як зафіксувала статистика, а 87,5 млн осіб з урахуванням міграційного чинника [1]. Але сам міграційний чинник лише на 18% зумовлює «нестачу» населення України, решта – це вплив Голодомору